

ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΟΥ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ

VEMA OF ASKLIPIOS

JANUARY-MARCH 2004 VOLUME 3 No 1

QUARTERLY EDITION BY THE 1st NURSING DEPARTMENT
OF ATHENS TECHNOLOGICAL EDUCATIONAL INSTITUTION

Προσέγγιση οξείας αιμορραγίας

Η συμμετοχή της νοσηλευτικής στην πρόληψη

Νεότερες απόψεις για την υγιεινή των χεριών

Συμπληρωματική Ιατρική

Κοστολόγηση ακτινοδιαγνωστικών εξετάσεων
στο Γενικό Νοσοκομείο Άργους

Approach of acute bleeding

The contribution of Nursing in disease prevention

Up-to-date views for hand-hygiene

Complementary Medicine

Cost accounting of X-ray diagnostic examinations
in the Argos General Hospital



ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1459/99 ΚΕΜΠΛΟ

ΒΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Κατεχάκη & Αδριανείου 3 - 115 25 ΑΘΗΝΑ

Περιεχόμενα

Ανασκοπήσεις

- Διαγνωστική και θεραπευτική προσέγγιση οξείας αιμορραγίας από το ανώτερο πεπτικό σύστημα.
N.B. Φώτος 7
- Η συμμετοχή της Νοσηλευτικής στην πρόληψη.
A.K. Καλογιάννη 14
- Νεότερες απόψεις για την υγιεινή των χεριών.
Ε. Αποστολοπούλου, Κ. Τελαλίδου 21
- Συμπληρωματική Ιατρική. Μια νέα διάσταση στα επαγγέλματα υγείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
T.A. Βαρθολομαίος 31

Ερευνητική εργασία

- Κοστολόγηση ακτινοδιαγνωστικών εξετάσεων στο Γενικό Νοσοκομείο Άργους. *Η. Γιαννακούλης* 36
- Οδηγίες για τους συγγραφείς* 51

Contents

Reviews

- Diagnostic and therapeutic approach of acute upper gastrointestinal bleeding. *N.V. Fotos* 7
- The contribution of Nursing in disease prevention. *A.K. Kalogianni* 14
- Up-to-date views for hand-hygiene. *E. Apostolopoulou, K. Telalidou* 21
- Complementary Medicine. A new dimension for health professionals in European Union. *T.A. Vartholomeos* 31

Original paper

- Cost accounting of X-ray diagnostic examinations in the Argos General Hospital. *I. Giannakoulis* 36
- Instructions to authors* 51

Συμπληρωματική Ιατρική

Μια νέα διάσταση στα επαγγέλματα υγείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Τ.Α. Βαρθολομαίος

Ιατρός, MD, PhD, MFHom, Επιστημονικός Συνεργάτης Ιστολογίας, Παθολογικής Ανατομικής, Τμήμα Ιατρικών Εργαστηρίων, ΣΕΥΠ, ΑΤΕΙ, Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη

Λέξεις κλειδιά: Συμπληρωματική Ιατρική, Ευρωπαϊκή Ένωση, Νοσηλευτική

Key words: Complementary Medicine, European Union, Nursing

Εισαγωγή

Συμπληρωματική Ιατρική (Complementary Medicine) είναι, σύμφωνα με τον ορισμό που δίνεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η θεραπευτική προσέγγιση που μπορεί να συμπληρώσει τη Συμβατική Ιατρική (Conventional Medicine), ενώ Εναλλακτική (Alternative Medicine) αυτή που μπορεί να την αντικαταστήσει σε κάποια πεδία. Παρότι η ίδια θεραπευτική μπορεί να είναι Συμπληρωματική ή Εναλλακτική ανάλογα με το πλαίσιο υγείας στο οποίο εφαρμόζεται, εντούτοις για το χώρο της μη Συμβατικής Ιατρικής (non Conventional Medicine) έχει καθιερωθεί περισσότερο ο όρος “Συμπληρωματική Ιατρική”, ιδιαίτερα σε σχέση με το δημόσιο τομέα υγείας και συγκεκριμένα τα ΕΣΥ, τους Ακαδημαϊκούς χώρους και τους ασφαλιστικούς φορείς. Ορισμένοι τομείς της Συμπληρωματικής

Περίληψη Γίνεται μια ανασκόπηση των σύγχρονων εξελίξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση στο πεδίο της Συμπληρωματικής Ιατρικής και αξιολόγηση των δεδομένων. Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται για τη σημερινή θέση της Συμπληρωματικής Ιατρικής στην Ελλάδα σε σχέση με χώρες με καθιερωμένες από δεκαετιών ρυθμίσεις στο πεδίο, με βάση την ευαισθησία και το ενδιαφέρον για την πρόληψη και την πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας, όπως η Μ. Βρετανία. Παράλληλα διερευνάται η θέση της Συμπληρωματικής Ιατρικής στη Νοσηλευτική και Μαιευτική στο Βρετανικό μοντέλο και διατυπώνονται προτάσεις για τη σχετική εναρμόνιση σε θέματα εκπαίδευσης και άσκησης και στη χώρα μας.

Abstract Complementary Medicine. A new dimension for health professionals in European Union. T.A. Vartholomeos. MD, PhD, MFHom, Scientific Assistant Professor, Histology, Pathology Anatomy, Medical Laboratories Department, Faculty of Health Professions and Care, ATEI Thessalonikis, Thessaloniki, Greece. *Vema of Asklipios* 2004, 3(1):31-35. A review is presented on the evolutions in European Union in the field of Complementary Medicine as well as an evaluation of the data. Special reference is being directed on the present status of Complementary Medicine in Greece in relation to countries with well-established regulations in the field from long ago on the basis of sensitivity and interest for prevention and primary health care, like Great Britain. Also, the relation of Complementary Medicine with Nursing and Midwifery in the British model is investigated and suggestions are set out for the relevant adjustment of our country in matters of training and practice.

Ιατρικής, όπως η Ομοιοπαθητική και η Φυτοθεραπεία, υιοθετούν το περιεχόμενο και τις αρχές του δυτικού βιοϊατρικού μοντέλου, έχουν ήδη ρόλο αποδεκτό και υποστηριζόμενο θεσμικά στο δημόσιο τομέα εκπαίδευσης και παροχής υπηρεσιών υγείας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και χρησιμοποιούνται αρμονικά, συμπληρωματικά και παράλληλα με τη Συμβατική Ιατρική.¹

Η Συμπληρωματική Ιατρική έχει καθιερωθεί ήδη στις υπηρεσίες υγείας και η διάδοσή της γίνεται με αλματώδη πλέον ρυθμό στις προηγμένες κοινωνικά και πολιτισμικά χώρες. Ενδεικτικά, περισσότεροι από 5.000.000 άνθρωποι στη Μ. Βρετανία επισκέφθηκαν κάποιον επαγγελματία υγείας Συμπληρωματικής Ιατρικής, Complementary Practitioner (CP) τον προηγούμενο χρόνο, ενώ περίπου 20.000.000 κάτοικοι της χώρας έχουν επισκεφθεί ήδη κάποιον CP για ένα πρόβλημα υγείας. Αυτή τη στιγμή εργάζονται περίπου 50.000 CPs στη Μ. Βρετανία. Το έτος 2000 το Βρετανικό κράτος διέθεσε 1,6 εκατομμύρια στερλίνες για την κρατική φροντίδα στην παροχή υπηρεσιών Συμπληρωματικής Ιατρικής και στην

προσπάθεια ενσωμάτωσής της στις υπηρεσίες Συμβατικής Ιατρικής.² Ενδεικτικά επίσης ο Βρετανικός Ιατρικός Σύλλογος σε πρόσφατο οδηγό του (Tomorrow's Doctors), που απευθύνεται σε όλους τους ιατρούς, συνιστά να ενσωματωθεί η Συμπληρωματική Ιατρική μέσα στην προπτυχιακή ιατρική εκπαίδευση.³

Νομοθετικές ρυθμίσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Το νομοθετικό πλαίσιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ήδη υπάρχει και είναι δεσμευτικό για όλες τις χώρες-μέλη και συνιστά και μέτρο σεβασμού βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πεδίο της υγείας και της εργασίας. Φυσικά, η χώρα μας δεν χρειάζεται δεσμεύσεις ή πιέσεις για εναρμόνιση με τις αποφάσεις της ΕΕ, μια και ως πατρίδα του Ιπποκράτη, πατέρα της ορθολογικής και ολιστικής Ιατρικής, έχει την υψηλότερη παρακαταθήκη για να παίξει ενεργό ρόλο στο σύγχρονο ιατρικό γίγνεσθαι.

Οι πλέον ουσιαστικές ρυθμίσεις στην ΕΕ ξεκινούν το 1997 με το ψήφισμα Α4-0075/97 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου,⁴ το οποίο μεταξύ άλλων τονίζει ότι:

... είναι σημαντικό να εξασφαλίζεται στους ασθενείς η ευρύτερη κατά το δυνατόν ελευθερία θεραπευτικών επιλογών.

... μερικοί από τους κλάδους της Συμπληρωματικής Ιατρικής αναγνωρίζονται νομικά σε ορισμένα κράτη-μέλη και απολαμβάνουν οργανωτικής διάρθρωσης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ειδικότερα η Ομοιοπαθητική, η Ανθρωποσοφική Ιατρική, η Παραδοσιακή Κινεζική Ιατρική, το Siatsu και η Φυτοθεραπεία.

... η ελευθερία άσκησης του επαγγέλματος που ισχύει για ορισμένους Επαγγελματίες Υγείας Συμπληρωματικής Ιατρικής στη χώρα τους δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να περιοριστεί ούτε να περιοριστεί η ελευθερία επιλογής θεραπείας από πλευράς ασθενών έναντι μη συμβατικών ιατρικών αγωγών.

... η κατάρτιση αυτών που ασκούν τη Συμβατική Ιατρική θα έπρεπε να περιλαμβάνει κάποια εισαγωγή σε ορισμένους μη συμβατικούς ιατρικούς κλάδους.

Ακολούθησε η Εισήγηση 8435/1999 της Αρμόδιας Επιτροπής και το ψήφισμα 1206/1999 του Συμβουλίου της Ευρώπης^{5,6} που μεταξύ άλλων τονίζουν ότι:

α. Η Συμπληρωματική Ιατρική αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία στην Ευρώπη και στον κόσμο, παρότι το νομικό καθεστώς ποικίλει σημαντικά από χώρα σε χώρα.

β. Οι καλύτερα τεκμηριωμένες μορφές Συμπληρωματικής Ιατρικής είναι η Ομοιοπαθητική, η Παραδοσιακή Κινεζική Ιατρική, η Οστεοπαθητική, η Χειροπρακτική και η Φυτοθεραπεία, χωρίς να είναι και οι μοναδικές που προβάλλουν με αξιώσεις.

γ. Οι ποικίλες θεραπευτικές προσεγγίσεις, συμβατικές και μη, δεν πρέπει να ανταγωνίζονται μεταξύ τους, αλλά να συνυπάρχουν και να αλληλοσυμπληρώνονται.

δ. Η καλύτερη εγγύηση για τους ασθενείς είναι οι καλά εκπαιδευμένοι επαγγελματίες υγείας. Οι ρυθμίσεις, που ήδη υπάρχουν σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες για τη Συμπληρωματική Ιατρική ανοίγουν το δρόμο για πρόοδο και στις υπόλοιπες.

ε. Στο μέλλον η Συμπληρωματική Ιατρική θα μπορούσε να ασκείται από ιατρούς της Συμβατικής Ιατρικής, όπως και από οποιονδήποτε άλλο καλά εκπαιδευμένο επαγγελματία υγείας. Ο ασθενής μπορεί να επισκέπτεται τον ένα ή τον άλλο, είτε με τη δική του ελεύθερη επιλογή είτε μετά από παραπομπή από τον οικογενειακό ιατρό, αρκεί να τηρούνται οι κανόνες δεοντολογίας.

στ. Κατάλληλα εκπαιδευτικά προγράμματα Συμπληρωματικής Ιατρικής θα πρέπει να λειτουργούν στις αντίστοιχες σχολές των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

ζ. Καλούνται οι χώρες-μέλη να προάγουν την επίσημη αναγνώριση της Συμπληρωματικής Ιατρικής στις σχολές υγείας και να ενθαρρύνουν τα νοσοκομεία να τη χρησιμοποιούν.

η. Η σχετική ορολογία προσδιορισμού του αντικειμένου είναι συζητήσιμη, δεδομένου ότι προτείνεται και ο όρος «Θεραπευτική» αντί του όρου «Ιατρική».

θ. Η εμπειρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στις Ηνωμένες Πολιτείες δείχνει ότι ο συνδυασμός Συμβατικής και Συμπληρωματικής Ιατρικής είναι θετικός προς μέγιστο όφελος του ασθενούς. Ήδη 50% περίπου των ασθενών σε Ευρωπαϊκή Ένωση και Ηνωμένες Πολιτείες ζητούν τις υπηρεσίες και της Συμπληρωματικής Ιατρικής.

ι. Υπάρχει σημαντικό οικονομικό όφελος, δεδομένου ότι περιορίζεται το φαινόμενο της υπερβολικής χρήσης φαρμάκων. Επίσης, θα πρέπει οι δημόσιοι και ιδιωτικοί ασφαλιστικοί φορείς να καλύπτουν το κόστος των σκευασμάτων (ομοιοπαθητικών, φυτοθεραπευτικών κ.λπ.), που χρησιμοποιούνται στη Συμπληρωματική Ιατρική.

ια. Τα ομοιοπαθητικά σκευάσματα περιλαμβάνονται στην ευρωπαϊκή φαρμακοποιία με προσδιορισμένη ορολογία, φαρμακοτεχνία και δεδομένα ποιότητας.

Ακολούθησε, μεταξύ άλλων, πρόσφατα η Διακήρυξη της Πράγας στις 21-9-2003,⁷ μεταξύ των Υπουργών Υγείας ορισμένων ήδη ενταγμένων και όλων των υπό ένταξη χωρών, ανάμεσα στις οποίες αντίστοιχα η Ελλάδα και η Κύπρος, με την οποία αναλαμβάνεται η υποχρέωση:

- α. Να συμμετέχουν στην προαγωγή των διαδικασιών στην υγεία για την εξυπηρέτηση των κοινών στόχων των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (και βέβαια μέσα στους «κοινούς στόχους» είναι και το περιεχόμενο των πιο πάνω ψηφισμάτων).
- β. Να αναγνωρίζουν πλήρως και αμοιβαία τους τίτλους των επαγγελματιών υγείας και να διασφαλίζουν την ελεύθερη μετακίνηση προσώπων και σχετικών υπηρεσιών σύμφωνα με τις σχετικές ντιρεκτίβες.
- γ. Ακόμα και οι υπό ένταξη χώρες πρέπει να εναρμονίσουν με ταχύ ρυθμό τη σχετική νομοθεσία υγείας τους, ώστε να μην υπάρχουν ουσιώδεις διαφοροποιήσεις από την ευρωπαϊκή νομοθεσία την ημερομηνία ένταξής τους.

Παράλληλες ρυθμιστικές παρεμβάσεις έχουν γίνει και σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε συνεργασία και με την ομάδα εργασίας του Ευρωκοινοβουλίου για τη Συμπληρωματική Ιατρική, με ιδιαίτερη αναφορά στην Ομοιοπαθητική και τη Φυτοθεραπεία.

Η Συμπληρωματική Ιατρική στην Ελλάδα

Όσον αφορά το Ελληνικό Κράτος, αν και η σχετική νομοθεσία είναι πρακτικά ανύπαρκτη, εντούτοις τα τελευταία, ιδιαίτερα, έτη η πολιτεία εναρμονίζεται προοδευτικά στην κοινή ευρωπαϊκή προσέγγιση του θέματος, με θεσμική ή εμπράγματη συγκατάθεση για τη νόμιμη άσκηση αρκετών μορφών Συμπληρωματικής Ιατρικής, αρκεί να μη θίγεται η μέχρι τώρα ιατρική νομοθεσία και δεοντολογία.⁸ Ενδεικτικά, εκτός των σχετικών επιστημονικών ενώσεων, λειτουργούν και επαγγελματικά σωματεία και σύλλογοι, όπως το Σωματείο Ελλήνων Ρεφλεξολόγων, ο Ελληνικός Σύνδεσμος Οστεοπαθητικών, ο Σύλλογος Ελλήνων Χειροπρακτών, ο Σύλλογος Ομοιοπαθητικών Ελλάδας, κ.ά.⁹ που βρίσκονται μάλιστα από ετών σε διάλογο με τις αντίστοιχες διευθύνσεις του Υπουργείου Υγείας. Βέβαια υπάρχει ακόμη αρκετή απόσταση μέχρι να αρθούν οι επιφυλάξεις των υπηρεσιών και φορέων υγείας για τη δυνατότητα της Συμπληρωματικής Ιατρικής να συνυπάρξει με τη Συμβατική και μάλιστα μέσα στο ΕΣΥ, όπως συμβαίνει με άλλες χώρες της ΕΕ και σ' αυτό το σημείο η παράθεση αντικειμενικών κριτηρίων και αδιαμφισβήτητων δεδομένων για την επιστημονικότητα μορφών της Συμπληρωματικής Ιατρικής θα είναι καθοριστική. Δεν αρκεί οι καλά τεκμηριωμένες μορφές Συμπληρωματικής Ιατρικής να λειτουργούν απλά σε καθεστώς ανοχής και υποβάθμισης, στο οποίο εύκολα γίνεται σύγχυση με κάποιες περιθωριακές προσεγγίσεις. Θα πρέπει να λειτουργούν με ανάλογη θεσμοθέτηση και επιστημονική κατανόηση, ιδιαίτερα όταν τα δεδομένα προέρχονται από αυτόν τον ίδιο το χώρο της Συμβατικής Ιατρικής και επιπλέον, στηρίζονται από το σχετικό θεσμικό πλαίσιο στην ΕΕ.

Η Συμπληρωματική Ιατρική στη Μ. Βρετανία-Επαγγελματικοί φορείς Νοσηλευτικής και Μαιευτικής στη Μ. Βρετανία

Όσον αφορά την εκπαίδευση των νοσηλευτών/τριών στη Συμπληρωματική Ιατρική, στη Μ. Βρετανία το ενδιαφέρον είναι έντονο. Ήδη από τις αρχές του 20ού αιώνα όταν λειτούργησε το ομοιοπαθητικό νοσοκομείο του Λονδίνου, δόθηκε ιδιαίτερη βαρύτητα στην εκπαίδευση και στην εργασιακή προστασία των νοσηλευτριών του νοσοκομείου. Από το 1950 μάλιστα, όταν η Σχολή Ομοιοπαθητικής (Faculty of Homeopathy), άμεσα συνδεδεμένη με το νοσοκομείο, αναγνωρίστηκε ως ο επίσημος και αναγνωρισμένος από το κράτος παροχέας ιατρικής ομοιοπαθητικής εκπαίδευσης, εντάχθηκαν στο εκπαιδευτικό του πρόγραμμα πολλές νοσηλεύτριες. Ο αριθμός των νοσηλευτριών που έχουν σπουδάσει και έχουν αποκτήσει τον αντίστοιχο τίτλο MFHom (Nurse) είναι σήμερα σημαντικός. Η εκπαίδευσή τους είναι απολύτως ίδια με αυτή των ιατρών, όπως και το επίπεδο των εξετάσεων. Σήμερα επανδρώνουν ομοιοπαθητικά νοσοκομεία ή ομοιοπαθητικές κλινικές ή εξωτερικά ιατρεία νοσοκομείων του ΕΣΥ (NHS) και οι δικαιοδοσίες τους στο θεραπευτικό ομοιοπαθητικό έργο αναβαθμίζεται συνεχώς. Παράλληλα, οι νοσηλευτές έχουν το δικαίωμα να εργασθούν και ιδιωτικά, αυτοαπασχολούμενοι ή ετεροαπασχολούμενοι, στα πλαίσια της νόμιμης παροχής ομοιοπαθητικών υπηρεσιών. Το ενδιαφέρον για τη Συμπληρωματική Ιατρική σε επίπεδο του Εθνικού Σωματείου Νοσηλευτών, Royal College of Nursing (RCN), είναι υψηλό, όπως φαίνεται από τη δραστηριότητα της σχετικής ομάδας εργασίας του Σωματείου για την ένταξη της Συμπληρωματικής Ιατρικής στη Νοσηλευτική (Complementary Therapies in Nursing), ενώ ανάλογο ενδιαφέρον εκδηλώνεται και στη Μαιευτική, με οργάνωση συνεδρίων και τακτική επικοινωνία με τα υπουργεία Υγείας και Παιδείας, ώστε να διδάσκεται η Συμπληρωματική Ιατρική στην προπτυχιακή τους εκπαίδευση και στη διά βίου συνεχιζόμενη μετεκπαίδευση.¹⁰

Η ανταπόκριση των θεσμικών φορέων είναι ιδιαίτερα θετική, αρκεί να αναφερθεί η βράβευση μονάδων του ΕΣΥ, όπως το ογκολογικό τμήμα του νοσοκομείου Hammersmith, για την ένταξη κλάδων της Συμπληρωματικής Ιατρικής στη φροντίδα και την υποστήριξη της υγείας των ασθενών.¹¹ Στη Μ. Βρετανία, βέβαια, όπου η αντίληψη της πρόληψης είναι υψηλή, με ιδιαίτερη έμφαση στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας (Primary Health Care), η Συμπληρωματική Ιατρική υιοθετείται ευκολότερα. Η σύγκριση με τη χώρα μας, με τον πολύ χαμηλό αριθμό γενικών ιατρών και νοσηλευτών/τριών και την υπερανάπτυξη μεμονωμένων τομέων προχωρημένης τεχνολογίας, είναι ασφαλώς απογοητευτική. Απου-

σιάζει η βασική στρατηγική της πρόληψης της νόσου, όπου και η Συμπληρωματική Ιατρική αποκτά τη μεγαλύτερη σημασία, και δημιουργείται η ανάγκη μιας επίπονης και πολυδάπανης προσπάθειας αποκατάστασης ασθενών με προχωρημένη παθολογία, ουσιαστικά σοβαρά παραμελημένων, λόγω συστήματος, ασθενών.

Δυνατότητες που διανοίγονται στο χώρο της υγείας

Ποιες είναι όμως οι πιο αναγνωρισμένες στην ευρωπαϊκή ένωση μορφές Συμπληρωματικής Ιατρικής, στις οποίες μπορεί να εξειδικευθεί σήμερα ένας επαγγελματίας υγείας; Αναφέρονται παρακάτω αυτές οι οποίες έχουν δώσει μέχρι σήμερα θετικά διαπιστευτήρια επαγγελματικότητας και επιστημονικότητας, χωρίς βέβαια να αποκλείονται και άλλες:

- Ομοιοπαθητική
- Φυτοθεραπεία
- Παραδοσιακή Κινεζική Ιατρική (Βελονισμός-Κινεζική Φυτοθεραπεία)
- Ρεφλεξολογία
- Ομοτοξικολογία
- Ανθρωποσοφική ιατρική
- Αρωματοθεραπεία
- Αγιουρβέντα
- Χειροπρακτική
- Κρανιοϊερά θεραπεία
- Ανθοθεραπεία
- Ιριδολογία
- Κινησιολογία
- Φυσική θεραπευτική (Naturopathy)
- Οστεοπαθητική
- Siatsu
- Υδροθεραπεία παχέος εντέρου
- Σωματική ψυχοθεραπεία
- Εικαστική θεραπεία
- Μουσικοθεραπεία
- Δραματοθεραπεία
- Ορθομοριακή ιατρική
- Θεραπεία Chelation
- Γεμμοθεραπεία
- Λιθοθεραπεία
- Ηλεκτροβελονισμός
- Ομοιοβελονισμός
- Χοροθεραπεία

Βέβαια, εκείνο που προέχει είναι η σύνδεση με τον κύριο κορμό της κλασικής ιατρικής, μια και η εφαρμογή οποιασδήποτε θεραπευτικής πρέπει να είναι παραλληλισμένη και συμπληρωματική σ' αυτήν και προς τη δεοντολογία των επαγγελματιών υγείας. Πρέπει να γίνει σε πρώτη προτεραιότητα κατανοητό ότι το οικοδόμημα της κλασικής Ιατρικής απολαμβάνει της ανεπιφύλακτης εμπιστοσύνης στο βιοθεωρητικό του υπόστρωμα, τα ιδεώδη, τους στόχους, τη δημόσια υγεία και την εξειδίκευση και αναλυτική τελειοποίηση της ιατρικής γνώσης. Από την άλλη πλευρά ουδείς αρνείται ότι το σύγχρονο βιοϊατρικό μοντέλο και οι εφαρμογές του πρέπει να αποκτήσουν ένα πιο ενιαίο, ολοκληρωμένο και ανθρωποκεντρικό χαρακτήρα ως ένα φυσιολογικό αντίβαρο στην άμετρη πλέον τεχνολογική αφομοίωση και άλωση. Έτσι, για παράδειγμα, μια Καρδιοχειρουργική ή Ογκολογική μονάδα που εισάγει κάποιες χρήσιμες μορφές Συμπληρωματικής Ιατρικής θα μπορεί να εξασφαλίζει λιγότερες επιπλοκές και ανεπιθύμητες ενέργειες, καλύτερο αμυντικό σύστημα και λιγότερες τοξίνες στους ασθενείς, όπως και μια αισθητή βελτίωση της ποιότητας ζωής τους. Ιδιαίτερα, όμως, στην πρωτοβάθμια περίθαλψη τα αποτελέσματα μπορεί να γίνουν θεαματικά, με σημαντική ελάττωση των εισαγωγών στα νοσοκομεία, περιορισμό των τεράστιων δαπανών για φάρμακα και υψηλή τεχνολογία και σταθεροποίηση και άνοδο του κοινωνικοοικονομικού επιπέδου πολιτών και πολιτείας.

Εισηγήσεις για τον ελληνικό χώρο

Οι προτάσεις σε αυτή τη φάση μπορούν να συνοψισθούν στα παρακάτω:

- α. Να ιδρυθούν ομάδες εργασίας ή επιτροπές για τη Συμπληρωματική Ιατρική στους επιστημονικούς και επαγγελματικούς φορείς στο χώρο της υγείας.
- β. Οι ομάδες αυτές να προωθούν τη συνεργασία με τους αντίστοιχους φορείς στην Ευρωπαϊκή Ένωση, να είναι σε τακτική επικοινωνία με το Υπουργείο Υγείας και την Τοπική Αυτοδιοίκηση και να οργανώνουν ανάλογα συνέδρια, ημερίδες ή σεμινάρια.
- γ. Να εισαχθεί, επιτέλους, ως υποχρεωτικό το μάθημα της Συμπληρωματικής Ιατρικής στον προπτυχιακό κύκλο σπουδών στις σχολές Επιστημών και Επαγγελματιών Υγείας και στα προγράμματα συνεχιζόμενης μετεκπαίδευσης των πτυχιούχων των σχολών αυτών. Το μάθημα πρέπει να διδάσκεται σε δύο ακαδημαϊκά έτη (4 εξάμηνα), από τα οποία τα πρώτα δύο να αφορούν αποκλειστικά ομοιοπαθητική και φυτοθεραπεία, τους βασικούς δηλαδή κλάδους Συμπληρωματικής Ιατρικής, με τρόπο που να μπορεί να γίνει εύκολη και γόνιμη σύνδεση με τη Μοριακή Βιολογία, Φυσιολογία, Νευροφυσιολογία, Παθολογική Φυσιολογία και Ανατομική της δυτικής κλασικής ιατρικής, όπως αυτά δι-

δάσκονται μέχρι σήμερα. Τα επόμενα δύο εξάμηνα να αφορούν κάποια εξειδίκευση σε 1–2 πεδία Συμπληρωματικής Ιατρικής της επιλογής του φοιτητή και ανάλογα με τις δυνατότητες και επιλογές του αρμόδιου συμβουλίου του κάθε τμήματος.

δ. Να οργανωθούν σχετικές κλινικοπαθολογικές μελέτες και έρευνα στις αντίστοιχες σχολές ΑΕΙ και ΑΤΕΙ.

ε. Να αποκτήσει ένα πολύ πιο ουσιαστικό ρόλο η πρωτοβάθμια περίθαλψη υγείας, στα πλαίσια της οποίας θα ασκείται, όπου χρειάζεται, κάποιος κατάλληλος κλάδος της Συμπληρωματικής Ιατρικής.

Βιβλιογραφία

1. Βαρθολομαίος ΑΑ. *Συμπληρωματική Ιατρική*. Πρώτη έκδοση. University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 2003
2. Foundation for Integrated Health. *A guide to our work*. London, 2001
3. Symposium on undergraduate familiarization with CAM. Integrated Health. *News from the Foundation for Integrated Medicine*, 2002
4. Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: *Ψήφισμα Α4-0075/97 σχετικά με το καθεστώς της μη Συμβατικής Ιατρικής*, 1997

5. Social, Health and Family Affairs Committee. Council of Europe. *A European approach to non-conventional medicine*. Report, Doc. 8435/11-6-1999
6. Parliamentary Assembly. Council of Europe. *A European approach to non-conventional medicine*. Resolution 1206, 1999
7. The Prague Declaration of the participants at the Conference of Ministers of Health of new acceding countries. Prague, 21, 2003
8. European Council of Homeopathy. *The Legal Situation with Regard to the Practice of Homeopathy in Europe*. An ECCH Report, 2000
9. Αναγνώριση της μη Συμβατικής Θεραπευτικής συστήνει το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. *Medicum* 2001, 1:10–28
10. Complementary therapy courses for health professionals. Integrated Health. *News from the Foundation for Integrated Medicine*, 2002
11. Awards for Good Practice in Integrated Healthcare 2001. Integrated Health. *News from the Foundation for Integrated Medicine*, 2001

Corresponding author: T.A. Vartholomeos, 201 G. Lambraki street, GR-543 52 A. Toumba, Thessaloniki, Greece